ORTAQLIQLAR

Əziz oxucularımız!

İndiyədək müzakirə etdiyimiz mövzularda bir sahibkar nəzərdə tutulurdu, yəni biz belə müəssisələrin hesabatlarını təhlil edirdik ki, onun bir sahibi olsun. İndi isə bir neçə sahibi olan müəssisərdən söhbət açacağıq. Bu müəssisələrə səhmdar cəmiyyətlər və ortaqlıqlar aid edilir. Səhmdar cəmiyyətlər barədə gələcək nömrələrimizdə müzakirələrimiz olacaq. Lakin bu nömrəmizdə Sizə ortaqlıqlar barədə məlumat vermək istərdik.

Ortaqlıq – mənfəət əldə etmək məqsədi ilə birgə iş fəaliyyəti quran insanların münasibətlərinin əks etdirilməsidir. Ortaqlıqda iştirak edən insanlar müəssisəyə kapital qoyuluşu həyata keçirirlər və idarəetmə ilə bağlı öhdəlikləri müvafiq olaraq bölüşdürürlər. Müəssisəyə yönəldikləri kapital fərqləndiyi səbəbindən burada "Ortaqlıq müqaviləsinin" bağlanması zəruridir. Müqavilədə iştirakçıların hüquq və öhdəliklərinin əks etdirilməsi ilə yanaşı aşağıda qeyd olunan bəndlərin olması vacibdir:

- Kapital faizi
- Üzvlərə ödəniləcək əmək haqqı
- Geri götürmə faizi
- Mənfəətdə pay bölgüsü
- Borc üzrə faizlər
- Ortaqlıqa daxil olma və çıxma barədə şərtlər

Hesabat il ərzində hər bir sahibkar üçün "cari" hesab aparılır:

Cari hesab	
D	K
Geri götürmələr	Kapital faizi
Geri götürmələr üzrə faiz	Borclar üzrə faiz
	Əmək haqqı
	Mənfəətdən pay

İlin sonunda mənfəətdən pay məbləğini tapmaq üçün "təxsisat" hesabı aşağıdakı qaydada qurulur:
Təxsisat hesabı

Xalis mənfəət
\+
Geri götürmələr üzrə faiz
\-
Kapital faizi
\-
Əmək haqqı
\-
Mənfəətdən pay

0

Mövzunun daha yaxşı izah olunması üçün aşağıdakı məsələni birgə həll edək:

Məsələ 1. Arif, Azər və Rəşad bir neçə ildir ki, ortaqlıqlar yaradıblar. 30 aprel 2012-ci il tarixinə aşağıdakı məlumatlar mövcuddur:

		Arif	Azər	Rəşad
"Kapital" hesabında qalıq	01.05.11	60 000	50 000	40 000
"Cari" hesabda qalıq	01.05.11	2 150 kr	1 550 kr	750 dt
"Borclar" hesabında qalıq	01.05.11			20 000
"Geri götürmələr" hesabında qalıq	30.04.12	12 000	16 000	14 000

Xalis mənfəət 52 000 dir.
Müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq 30.04.12 tarixində başa çatan il ərzində:

- Geri götürmələr: Arif 1 000; Azər 1 200; Rəşad 1 100
- Kapital faizi 8 % dir
- Arifin illik əmək haqqı məbləği 5 000 təşkil edir
- Rəşad borc üzrə 10 % alır
- Mənfəətdə pay bölgüsü : Arif /Azər/ Rəşad 3/3/2

Həlli.

Təxsisat hesabı			
Xalis mənfəət			52 000
Geri götürmə faizi	Arif	1 000	
	Azər	1 200	

	Rəşad	1 100	3 300
Kapital faizi	Arif	4 800	
	Azər	4 000	
	Rəşad	3 200	(12 000)
Əmək haqqı	Arif		(5 000)
			38 300
Mənfəətdə pay bölgüsü	Arif	14 363	
	Azər	14 362	
	Rəşad	9 575	(38 300)
			0

Cari hesab

D					K				
		Arif	Azər	Rəşad			Arif	Azər	Rəşad
01.05.11	Qalıq			750	01.05.11	Qalıq	2 150	1 550	
30.04.12	GG %	1 000	1 200	1 100	30.04.12	K %	4 800	4 000	3 200
30.04.12	GG	12 000	16 000	14 000	30.04.12	Əmək hq	5 000		
					30.04.12	Borc %			2 000
					30.04.12	Mnf pay	14 363	14 364	9 575
				1 075			13 363	2 712	

Balans (fraqment)

Maliyyələşir:				
Arif	Kapital	60 000		
	Cari hesab	13 313		
			73 313	
Azər	Kapital	50 000		
	Cari hesab	2 712		
			52 712	

Rəşad	Kapital	40 000		
	Cari hesab	(1 075)		
			38 925	
				164 950
Uzun müddətli öhdəlik				
Rəşad	Borc			20 000
				184 950

Ortaqlıqda hər hansı bir dəyişiklik baş verən zaman (yeni üzvün daxil olması, mənfəətin pay bölgüsündə dəyişiklik və s.) müəssisənin aktivləri yenidən qiymətləndirilir və qudvill hesablanır.
Qudvil müəssisənin satış qiyməti ilə xalis aktivlərinin balans qiyməti arasında olan fərqdir. O, müəssisənin qeyri-maddi aktivi sayılır. Müəssisə qudvili öz fəaliyyəti nəticəsində qazanır. Bu səbəbdən ortaqlığa daxil olmaq istəyən hər bir üzv bu məbləğin özünə aid olan hissəsini ödəməlidir.
Aşağıda qudvilin və aktivlərin yenidən qiymətləndirilməsinə aid məsələləri təhlil edəcəyik. Məsələlərin həlli ilə bağlı hər hansı bir sualınız yaransa, redaksiyamıza müraciət edə bilərsiniz.

Məsələ 2. Üç dost bir neçə ildir ki, ortaqlıqdadır. Birincinin kapitalı 20 min.manat; ikincinin – 15 min.manat; üçüncünün – 10 min.manat. Bir müddət əvvəl daha iki dost ortaqlığa qoşulmaq istəklərini bildirdilər və hər biri 10 min.manat pul vəsaiti ilə müəssisəyə kapital qoyuluşu etmək fikrindədir. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, müqavilənin şərtlərində hər hansı bir dəyişiklik baş verəndə qudvil yenidən bölüşdürülür. Deməli, hər biri 10 min.manat kapital qoyuluşu etmələrinə baxmayaraq, onlar bu məbləğin bir qismini qudvilə ödəyəcəklər. Hesablamalara görə qudvil 15 mindir.
Bölüdürməni aparmaq üçün iki üsuldan istifadə etmək olar:
Birinci üsul. Qudvil hesabı açılır

D	K
	3000
5000	3000
5000	3000
5000	3000
	3000

Kapital hesabında bu cür əks olunur

D	K
3m 3m 3m 3m 3m	20m 15m 10m 10m 10m
	5m 5m 5m
	22 m 17m 12m 7m 7m

İkinci üsul. Qudvil hesabı açılmır

Kapital hesabında qudvilin dəyişməsi			
	Yaranma	Bağlanma	Düzəliş
1	5 000 k	3 000 d	2 000 k
2	5 000 k	3 000 d	2 000 k
3	5 000 k	3 000 d	2 000 k
4	0	3 000 d	3 000 d
5	0	3 000 d	3 000 d
	15 000	15 000	0

Məsələ 3. Bildiyimiz kimi, ortaqlığa yeni üzv qoşulanda aktivlər yenidən qiymətləndirilir. İki dost bir neçə ildir ki, ortaqlıq yaradıblar. Birinin kapitalı 25 min.manat, digərinin isə 32 min.manatdır. Üçüncü dost 30 min.manat ilə daxil olur. Qudvil 42 mindir. Yenidən qiymətləndirmə zamanı aşağıdakılar aşkar olundu:

Avadanlıq 30 000 → 40 000
Ehtiyatlar 12 000 → 10 000
Debitor 10 000
Bank 5 000

Avadanlıq	
D	K
Qalıq 30 000	
Y.Qiym 10 000	
40 000	

Ehtiyatlar	
D	K
Qalıq 12 000	Y.Qiym. 2 000
10 000	

Y.Qiymətləndirmə	
D	K
Eht. 2 m	Avd 10 m
Kap 4 m 4 m	
0	

Bank	
D	K
Qalıq 5 m	
Kapital 30 m	
35 000	

Kapital					
D		K			
		Qalıq	25m	32m	
Qudvil	14 000	Bank			30m
		Y.Qiym	4m	4m	
		Qudvil	7m	7m	
			36m	43m	30m

Kapital hesabında qudvilin dəyişməsi			
	Yaranma	Bağlanma	Düzəliş
1	21 000 k	14 000 d	7 000 k
2	21 000 k	14 000 d	7 000 k
3	0	14 000 d	14 000 d
	42 000	42 000	0

Növbəti dərsimizdə ortaqlıqlara aid bir mürəkkəb məsələnin həllini təhlil edəcəyik. Bu məsələ mövzunu daha da yaxşı mənimsəmənizə kömək edəcək.

Qaçırmayın!

Ramil Bağırov